

реализации парадигмы, направленной на обеспечение безопасности при осуществлении наблюдений за состоянием окружающей среды, ее загрязнении, сбором, обработкой, хранением и распространением информации.

3. Сделан вывод о том, модель правового регулирования в сфере осуществления государственного контроля (надзора) состоит из следующих основных блоков:

1) Федеральных законов:

«О государственном контроле (надзоре) и муниципальном контроле в Российской Федерации»;

«О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации в связи с принятием Федерального закона «О государственном контроле (надзоре) и муниципальном контроле в Российской Федерации»;

«О лицензировании отдельных видов деятельности»;

«О гидрометеорологической службе».

2) Подзаконных актов Правительства Российской Федерации:

«Положения о лицензировании деятельности в области гидрометеорологии и в смежных с ней областях»;

«Положения о лицензировании работ по активному воздействию на гидрометеорологические процессы»;

«Положения об осуществлении федерального государственного контроля (надзор) за проведением работ по активному воздействию на гидрометеорологические процессы»;

«Положения об осуществлении федерального государственного лицензионного контроля за деятельностью в области гидрометеорологии и смежных с ней областях»;

3) Подзаконных актов Минприроды России и Росгидромета.

Представленная модель правового регулирования в сфере осуществления государственного контроля (надзора) способна обеспечить:

– получение своевременной, достоверной и полной информации о гидрометеорологических условиях и других характеристиках окружающей природной среды, в том числе оперативной информации о возникновении опасных гидрометеорологических условий и высоких

уровнях загрязнения в целях принятия мер защиты экономики и населения от чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера;

– получение информации об уровнях загрязнения поверхностных вод и о расходах воды на трансграничных водных объектах, обеспечение наблюдений за трансграничным переносом загрязняющих веществ атмосферным воздухом;

– единство, требуемой точности измерений и сопоставимости методов наблюдения, достоверности информационной продукции.

4. Conclusion

Принимая во внимание изложенное выше, авторы статьи полагают, что совершенствование правового регулирования в установленной сфере, проводимое с позиции разумного ужесточения государственного контроля (надзора) за деятельностью в области гидрометеорологии и смежных с ней областях, позволит обеспечить на территории российского государства гидрометеорологическую безопасность.

References

1. Н.В. Соловьева. Обеспечение национальной безопасности с позиции осуществления государственного контроля (надзора) // В сборнике: Актуальные проблемы гармонизации судебной реформы с реформой государственного контроля и надзора Сборник научных статей. 2018. С. 146-151.

2. Н.В. Соловьева, Д.Н. Мухлынин, Н.П. Соловьев. К вопросу о совершенствовании законодательства о государственном контроле (надзоре) на примере Федеральной службы по гидрометеорологии и мониторингу окружающей среды // *Аграрное и земельное право*. 2019. № 5 (173). С. 134-138.

3. Н.В. Соловьева, Н.П. Соловьев. Совершенствование правового регулирования в сфере осуществления государственного контроля (надзора) как основа обеспечения гидрометеорологической безопасности // *Право и государство: теория и практика*. 2019. № 11 (179). С. 209-212.

4. Н.В. Соловьева, Н.П. Соловьев. Анализ некоторых результатов функционирования Федеральной службы по гидрометеорологии и мониторингу окружающей среды. [Электронный ресурс] // *ГосРег: государственное регулирование общественных отношений*. 2019. № 4 (30). С. 182-192. (дата обращения: 08.08.2020).

УДК 343.98

Ортинський Володимир Львович

*доктор юридичних наук, професор,
директор Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»*

СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПОГРОЗИ АБО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЗАХИСНИКА ЧИ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ

Ortynskyi V. L.

*Doctor of Law, Professor,
Director of the Institute of Law, Psychology and Innovative Education*

INVESTIGATORY SITUATIONS OF THE INITIAL STAGE OF THE INVESTIGATION DURING THE INVESTIGATION OF A THREAT OR VIOLENCE AGAINST A DEFENDANT OR REPRESENTATIVE'S REPRESENTATIVE

Анотація. Початковий етап розслідування залежить, насамперед, від обсягу інформації про факт вчинення злочину. Звідси випливають дії слідчого щодо його встановлення або закріплення доказів його винуватості. На початковому етапі розслідування потрібно здійснити: оцінку слідчої ситуації, що склалася на момент внесення даних до ЄРДР; проаналізувати одержану інформацію про обставини його вчинення; визначити джерела інформації про обставини події, що розслідуються, їх характер та місцезнаходження; збір і вивчення даних про особу потерпілого, що допомагає точніше з'ясувати мотиви і цілі злочинця, наявність чи відсутність інсценування, висунути версії про коло причетних до злочину осіб; одержання й аналіз інформації про злочинця та його спільників, що дозволяє висунути обґрунтовані версії стосовно особи злочинця, місця роботи і посади, рис характеру для подальшого встановлення і затримання.

На основі аналізу судово-слідчої практики та взаємозалежності від процесу досудового розслідування, взявши до уваги завдання слідчих ситуацій, запропонували систему слідчих ситуацій у провадженні про погрози або насильство щодо захисника чи представника. Також детально розглянуто систематизацію слідчих ситуацій на етапі отримання та розгляду (перевірки) повідомлення про подію та початку провадження погрози або насильства щодо захисника чи представника особи.

Summary. The initial stage of the investigation primarily depends on the amount of information about the fact of the crime. The actions of the investigator to establish or consolidate evidence of his guilt follow from this paragraph. At the initial stage of the investigation it is necessary to carry out: assessment of the investigative situation that has developed at the time of entering the data into the unified register of state investigations; analyze the information obtained about the circumstances of its commission; identify sources of information about the circumstances of the event under investigation, their nature and location; collection and study of data on the identity of the victim, which helps to clarify the motives and goals of the offender, the presence or absence of staging, to put forward versions of the circle of persons involved in the crime; obtaining and analyzing information about the offender and his accomplices, which allows to put forward reasonable versions about the identity of the offender, place of work and position, character traits for further identification and detention.

Based on the analysis of judicial-investigative practice and dependence on the process of pre-trial investigation, taking into account the tasks of investigative situations, a system of investigative situations in proceedings on threats or violence against a lawyer or representative is proposed. The systematization of investigative situations at the stage of receiving and consideration (verification) of the notification of the event and the beginning of the threat or violence against the defender or representative of the person is also considered in detail.

Ключові слова: початковий етап, слідча ситуація, розслідування, погроза, насильство, захисник.

Keywords: initial stage, investigative situation, investigation, threat, violence, defender.

Постановка проблеми. Конституційний Суд України зазначає, що гарантування кожному права на правову допомогу в контексті частини другої статті 3 та статті 59 Конституції України, покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правовою допомогою належного рівня. Такі обов'язки обумовлюють необхідність визначення в законах України, інших нормативно-правових актах порядку, умов і способів надання цієї допомоги та відповідних гарантій у забезпеченні якості та безпеки надання такої допомоги. Недотримання цього може привести до звуження або навіть обмеження змісту та обсягу права кожного на правову допомогу. Аналіз судово-слідчої практики показує, що у переважній більшості випадків захисник чи представник особи стає жертвою кримінального правопорушення під час здійснення діяльності, пов'язаної з наданням правової допомоги. Такі діяння носять переважно насильницький характер і вчиняються як під час безпосереднього виконання потерпілими своїх обов'язків, пов'язаних з наданням правової допомоги, так і після їх виконання, що додатково підкреслює суспільну небезпечність цих діянь.

Аналіз останніх досліджень. У криміналістичній науці відсутній єдиний підхід до розуміння поняття, суті, змісту, наповненості та видів слідчих ситуацій, про що точаться постійні суперечки у наукових колах серед криміналістів. Провідні українські та російські учені в наукових працях досліджували поняття та класифікацію слідчої ситуації, а саме: О. Баєв, О. Батюк, В. Бахін, Р. Белкін, О. Васильєв, С. Великанов, І. Возгіна, Т. Волчецька, І. Герасимов, В. Гончаренко, Л. Драпкін, В. Журавель, Н. Клименко, О. Колесніченко, В. Коновалова, В. Лукашевич, Г. Матусовський, М. Салтєвський, В. Шепітько, М. Яблоков та ін.

Мета статті. Дослідження слідчих ситуацій початкового етапу під час розслідування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи.

Виклад основного матеріалу дослідження. В теорії криміналістики існують можливості теоретично визначити типізацію слідчих ситуацій. На думку Л. Драпкіна, підставами типізації слідчих ситуацій є наявність загальних, групових ознак та їх відносна повторюваність [1, с. 17]. О. Васильєв і М. Яблоков також вважають головним критерієм типізації частоту повторюваності певних ознак [1,

с. 139]. В. Гавло таким критерієм називає схожість криміналістичних характеристик вчинення та розслідування злочинів [3, с. 124], а О. Філіппов і О. Целіщев – обсяг та зміст інформації, що характеризує стан, хід та умови розслідування [4, с. 75]. Протилежну позицію щодо розглядуваної проблеми займає Р. Белкін. «Складний, багатокомпонентний склад слідчої ситуації, – пише він, – це значна кількість об'єктивних та суб'єктивних чинників, що впливають на зміст і характер цих компонентів» [5, с. 95–96].

Великий тлумачний словник сучасної української мови дає таке визначення ситуації: це сукупність умов та обставин, що створюють певне становище, викликають ті чи інші взаємини людей [6, с. 1127].

Термін «ситуація» використовують в багатьох галузях наукового знання. Словник російської мови тлумачить ситуацію як сукупність обставин, положення, обстановки [7, с. 662].

Починаючи з 1959 р., Р. Белкін висвітлював у підручнику проблематику слідчої ситуації. У цьому підручнику він вказував на значення цієї проблеми для розслідування та необхідність її врахування для ефективного використання криміналістичних рекомендацій [6, с. 331–333].

На перших етапах розвитку криміналістики поняття слідчої ситуації не виділялося, а його окремі елементи вводили у визначення понять «вихідні дані», «типові випадки», «обставини, що підлягають установленню» тощо. Як справедливо відзначається, «у криміналістичній літературі крім поняття «слідча ситуація» іноді як синоніми використовують такі поняття, як: «кримінальна ситуація», «ситуація розслідування», «ситуація на місці події» [8]. На нашу думку, «слідча ситуація» як поняття найкраще відповідає вкладеному в неї змісту.

В широкому та вузькому розумінні слідчу ситуацію пропонує розглядати В. Шепітько. У широкому – слідча ситуація є сукупністю всіх умов, що ґрунтуються на розслідуванні та визначають його особливості. У вузькому (більш практично спрямованому) слідча ситуація – це характеристика інформаційних даних, які є в розпорядженні слідства на конкретному етапі розслідування [9, с. 264–265]. В. Мозяков стверджує, що поняття слідчої ситуації здається простим і інтуїтивно абсолютно зрозумілим. Але саме навколо нього вже протягом кількох десятиліть точиться гостра дискусія. Справа в тому, що це не просто теоретичне питання, на якому вчені відточують свою майстерність. Його рішення суттєво впливає на практику, оскільки впливає на організацію та оцінку всього розслідування. Працюючи над кримінальним провадженням, слідчий постійно стикається з цілою низкою реальних фактів, але лише деяка їх частина має відношення до розслідуваного правопорушення [10, с. 426]. І. Герасимов визначає слідчу ситуацію як: «...сукупність доказової, тактичної, методичної, організаційної інформації, включаючи в неї окремі елементи обстановки, у якій здійснюється розслідування» [11, с. 64].

Слідчу ситуацію розглядають і як закінчену

модель, що містить такі компоненти: доказову інформацію, орієнтуючу інформацію, припущення про перспективи одержання додаткової інформації; відомості про поведінку учасників процесу розслідування, припущення про можливу протидію і про те, як це поведінка може вплинути на хід розслідування; дані про резерви, кошти, науково-технічні й організаційні можливості, а також час, який має в розпорядженні слідчий [12]. Щодо визначення підструктури слідчої ситуації, досить вдало це зробив І. Копилов, тому що компоненти чи елементи можуть повторюватись, але під час розслідування злочину потрібна певна послідовність, як, наприклад, у цього автора. Спершу ми отримуємо інформацію, пізніше докази, працюємо з учасниками процесу з психологічного погляду і залуцаємо інших спеціалістів і техніку для розслідування злочину.

Важливе значення під час розслідування має вибір слідчої ситуації за її класифікацією. Багато авторів по-різному класифікують слідчі ситуації. За допомогою цього аналізу ми виберемо, яка класифікація слідчої ситуації найкраще підходить під час розслідування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи.

Класифікацію слідчих ситуацій варто розглядати і як процедуру, і як кінцевий результат віднесення їх до певної сукупності (класу, групи, виду) ситуацій, що подібні за відповідними ознаками, з подальшою їх типізацією щодо особливостей методик розслідування злочинів [13, с. 70].

Досліджуючи питання класифікації слідчих ситуацій, В. Гавло бере за основу класифікаційного поділу ознаку врахування етапів розкриття та розслідування злочинів, та у зв'язку із цим називає такі види слідчих ситуацій: початкові (які складаються в момент порушення кримінальної справи та характеризуються наявністю в матеріалах достатніх даних, що вказують на ознаки злочину, слідову картину, що дозволяє правильно визначити напрям розслідування); перевірочні (які складаються до порушення кримінальної справи та характеризуються відсутністю в заявах, що надійшли, достатніх даних, які вказують на ознаки злочину, та необхідністю проведення попередньої перевірки); наступні (які складаються після проведення початкових і невідкладних слідчих дій та характеризують обстановку розслідування у справі загалом на основі установлених фактичних даних; окремі (тактичні) – які на базі фактичних даних характеризують обстановку розслідування лише під час проведення окремої слідчої дії або епізоду розслідування (ситуація обшуку, допиту тощо) чи тактичних операцій [14, с. 41].

М. Бурнашев чітко вказав підстави своєї класифікації ситуації за такими ознаками: за обсягом функціонування – глобальні (загальні і типові) і локальні (конкретні, специфічні, атипові); за сферою функціонування – слідчі, судові, експертні, оперативно-розшукові; відповідно до процесу ситуаційного розвитку – стратегічні, тактичні, організаційні тощо; за етапами розслідування – дослідчої перевірки, початкового

етапу розслідування, наступного етапу розслідування, інших етапів розслідування; за тактичною характеристикою – конфліктні та безконфліктні; за алгоритмізаційною орієнтацією – що припускають жорсткі алгоритмізаційні дії; що припускають гнучкі, різноманітні дії; за ступенем достовірності відображення стану розслідування – адекватні та неадекватні; за характеристикою інформаційної основи ситуації – проблемні і прості; за часом функціонування – довгострокові, швидкоплинні; за прогностичною ознакою – очікувані, неочікувані (непередбачувані); за ступенем безперервного функціонування – перманентні, тимчасові; за динамічною характеристикою – пульсуючі, згладжені; за сферою ситуативного забезпечення – техніко-криміналістичні, методико-криміналістичні [15, с. 21–22].

У 1998 р. Г. Матусовський зазначав, що найбільш розробленою є класифікація, пов'язана з проблемою конфліктності. На його думку, такою класифікацією важливо охопити два типові види: 1) між особою, яка проводить розслідування, та обвинуваченим, підозрюваним або іншими суб'єктами кримінального процесу (зовнішня конфліктність), та 2) між особою, яка проводить розслідування, й іншими правоохоронними і контролюючими органами в системі їх взаємодії (внутрішня конфліктність). Серед критеріїв для здійснення класифікації слідчих ситуацій Г. Матусовський виділяє як основний інформаційний. Крім цього, автор пропонує всі ситуації розбити на п'ять блоків: перший – криміногенна ситуація, в якій вчиняється злочин; кримінальна ситуація, викликана вчиненням злочину; другий – ситуація прояву ознак (слідів) злочину; пошукова ситуація виявлення ознак злочину; наслідки злочину – слідова ситуація; третій – слідчі ситуації початкового, наступних (проміжних) та завершального етапу розслідування, та відповідно до етапів слідчої ситуації проведення перевірочних дій, прийняття рішення про порушення кримінальної справи; слідчі ситуації проведення початкових слідчих дій; слідчі ситуації пов'язані з призупиненням досудового слідства і його відновленням; четвертий – ситуації судового розгляду (судові ситуації); п'ятий – після судові ситуації виконання судових рішень [9, с. 168–169].

Що стосується початку досудового розслідування під час розслідування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи можна виділити три ситуації початкового етапу розслідування: 1) відома подія погрози або насильства, що потребує реагування правоохоронних органів, проте вихідна інформація не містить даних про особу, яка вчинила кримінальне правопорушення; 2) відома особа, яка, ймовірно, вчинила кримінально-каране діяння, необхідно встановити кримінальний характер цього діяння, а також, чи містить воно всі необхідні елементи складу кримінального правопорушення; 3) відома подія кримінального правопорушення та особа, яка його вчинила.

Аналіз кримінальних проваджень за ст.398 КК України свідчить, що основою для розроблення типових слідчих ситуацій є дослідження обстановки скоєння злочину, що залежить від того, в якому місці та в який час було скоєно злочин, від наявної слідчої картини на місці події. Наступним фактором, що впливає на розробку слідчих ситуацій, є ступінь обізнаності працівників правоохоронних органів про обставини вчиненого даного злочину.

Як обставини, що будуть основою для побудови типових слідчих ситуацій, у слідчій практиці також називаються моделі механізму вчинення злочину, наявність відповідних вихідних даних, на підставі яких вносяться відомості до ЄРДР.

Усі ці характеристики, на наш погляд, можуть бути закладені в основу побудови системи типових слідчих ситуацій, а саме: 1) слідчий володіє достатнім обсягом доказової інформації, що дає можливість повідомити про підозру та свідчить про винність саме цієї особи; 2) слідчий володіє доказовою інформацією, якої недостатньо для повідомлення про підозру і яка не дає впевненості у тому, що саме ця особа вчинила кримінальне правопорушення; 3) слідчий володіє незначним обсягом інформації, що не дає змоги відповісти на питання щодо того, хто вчинив кримінальне правопорушення та повідомити про підозру.

На основі слідчої ситуації висувається версія і здійснюється планування розслідування. Тобто саме висунуті версії в конкретній слідчій ситуації обумовлюють визначення напрямів розслідування, комплексу слідчих (розшукових) дій та інших заходів. Тому можна побудувати порядок наукового викладення матеріалу, який виглядатиме так: «слідча ситуація» – «версії» – «планування розслідування».

Література:

1. Васильев А. Н., Яблоков Н. П. Предмет, система и теоретические основы криминалистики. М.: Изд-во МГУ, 1984. 345 с.
2. Драпкин Л. Я. Основы криминалистической теории следственных ситуаций: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. М.: МГУ, 1987. 36 с.
3. Гавло В. К. Теоретические проблемы и практика применения методики расследования отдельных видов преступлений. Томск: Томск. ун-т, 1985. 333 с.
4. Филиппов А. Г., Целищев О. Я. Узловые проблемы расследования преступлений. Сов. гос-во и право. 1982. № 8. С. 75–81.
5. Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы. От теории – к практике. М.: МГУ, 1983. 347 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
7. Ожегов С. И., Шведовой Н. Ю. Словарь русского языка. М.: Сов. энцикл., 1973. 846 с.

8. Денисюк С. Ф., Шепитько В. Ю. Обыск в системе следственных действий. Харьков : Консум, 1999. 160 с.

9. Шепитько В.Ю. Криміналістика: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. Освіти. За ред. В.Ю. Шепитька. 2-ге вид., переробл. і доп. К.: Видавничий Дім Ін Юре, 2004. 728 с.

10. Руководство для следователей. Под общ. ред. В. В. Мозякова. М.: Экзамен, 2005. 912 с.

11. Герасимов И.Ф. Следственные ситуации на первоначальном этапе расследования преступлений. Соц. Законность. 1977. № 7. С. 61–65.

12. Сотников К. И. Прогнозирование в деятельности следователя : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Свердловск, 1987. 25 с.

13. Великанов С. В. Класифікація слідчих ситуацій в криміналістичній методиці : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Х., 2002. 218 с.

14. Гавло В. К. Следственная ситуация. Следственная ситуация : сб. науч. ст. М. : Всесоюз. ин-т по изучению причин и разработке мер по предупреждению преступности, 1984. С. 38–41.

15. Бурнашев Н. А. Следственные ситуации в методике расследования преступлений. Проблемы интенсификации деятельности по расследованию преступлений : межвуз. сб. науч. тр. Свердловск : Свердлов. юрид. ин-т, 1987. С. 16–22.

Сергієнко В. В.

*кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри правового регулювання економіки,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, Україна;*

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0961-9550>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.

Сергиенко В. В.

*кандидат юридических наук, профессор,
заведующий кафедры правового регулирования экономики,
Харьковский национальный экономический университет
имени Семена Кузнеця, Украина;*

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0961-9550>

ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В УКРАИНЕ.

Sergienko V. V.

*Ph. D. in Law, professor,
Head of the Department of Legal Regulation of the Economy,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine;*

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0961-9550>

LEGAL SUPPORT OF SOCIAL AND LABOR RELATIONS IN UKRAINE.

Анотація. В цієї статті надається короткий аналіз правового забезпечення та виконання державою покладеного на неї обов'язку щодо належного забезпечення соціально-трудова відносин в Україні. Відповідно до ст.1 Конституції України, Україна є соціальною демократичною державою, а відтак положенням цієї статті окреслена спрямованість держави на забезпечення гідного людині помешкання в країні. Підвищення соціальних стандартів в країні є запорукою забезпечення економічної та політичної стабільності країни. Тому, задля забезпечення виконання Конституційних норм, держава в-першу чергу має прийняти таку систему законодавства яка відповідала би потребам часу, забезпечуючи основні права та інтереси людини. Останні прийняти нормативні акти щодо реформування пенсійної системи, освітньої системи, медицини свідчать, що положеннями ст.1,3 Конституції України держава нехтує. Підвищення соціальних стандартів та забезпечення права на працю практично зводяться до корегування положень Конституції під фіктивні, необґрунтовані соціально-економічні програми. Пенсійна реформа в Україні здійснюється з порушенням основних положень чинного законодавства та не відповідає загально встановленим вимогам Закону України « Про прожитковий мінімум», а порядок формування мінімального споживчого кошику де факто далекий від фактичної вартості основних продуктів що його складають. Особливо це має прояв при порівнянні мінімально встановленої пенсії з прожитковим мінімумом. Збільшення фактичної вартості основного набору продуктів та введення платної освіти, медицини збільшило рівень бідності країни про що свідчить міжнародний рейтинг України який останнім часом продовжує зменшуватись. Зменшення рівня соціальної забезпеченості населення, постійне зменшення рівня зайнятості населення приводить до порушень норм ст.1,2 Конвенції про основні цілі та норми соціальної політики N 117, та міграції населення.

Аннотация. В этой статье приводится краткий анализ правового обеспечения и выполнения государством возложенной на него обязанности по надлежащему обеспечению социально-трудова отношений в Украине. Согласно ст.1 Конституции Украины, Украина является социальным